

Problems and Prospects of Procedural Law Development in Ukraine

I. Bepalko

Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine

e-mail: bsepalko@ukr.net

Abstract: The current state of sectoral procedural sciences allows to implement formulation of theory bases for procedural law in Ukraine, its principles, sectoral institutes, a single conceptual apparatus. This article specifies the basics of the process as a complex system. The essence and significance of its structural elements, the interaction between them are under study. The paper defines the procedural law in Ukraine. The criteria of process unity are analyzed.

Key words: procedural law; court; process tasks; stages; evidence and their properties; proving process; procedural acts deciding the case on the merits; process principles.

У нинішніх умовах реформування правової системи України теоретична, нормативна і практична цінність процесуального права полягає у тому, що воно здатне стати концептуальною основою для оптимізації процесу формування судової влади, системи вітчизняного права загалом. Без вивчення процесу в цілому неможливо об'єктивно оцінити стан механізмів правового регулювання, оскільки в суспільстві, яке визнає найвищою цінністю людину, її права та свободи, саме демократичне процесуальне право виступає гарантом захисту її прав і свобод, а також важливим засобом координації приватного й публічного. Сучасний стан галузевих процесуальних наук дозволяє здійснити розробку основ теорії процесуального права, її засади, галузеві інститути, єдиний понятійний апарат.

Метою даної статті є визначення основ процесу як комплексної системи, що надасть можливість розглянути його як єдине ціле, встановити не тільки сутність і значення його структурних елементів, а й взаємодію між ними, виявити особливості, зміст і роль його засад.

Перш за все слід визначитися з термінологією, бо в науковій літературі не існує однозначного терміна щодо єдності процесу. Дане питання досліджувалося в роботах В.М. Горшенєва, О.Г. Луцянової, І.В. Михайловського, Є.М. Мурад'ян, М.М. Полянського, В.М. Протасова, А.В. Рівліна, М.М. Розіна, В.О. Рязановського, М.С. Строговича та ін. Одні вчені використовують поняття «юридична процедура» [3, с.38], інші - «судове право» [10, с.23], що, на нашу думку, є не досить правильним. Серед інших різновидів процесу кримінальний передбачає поряд із судовою діяльністю, ще й досудове розслідування справи. Тому процесуальна діяльність не може включати в себе тільки діяльність суду. Правильним було б застосовувати категорію «процесуальне право», що більш повно відображає даний вид діяльності.

Виділяють традиційне розуміння процесуального права, яке представляє собою сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини, які виникають в процесі здійснення правосуддя [10, с.28]. Інша позиція полягає в тому, що вищезазначене визначення процесуального права розширюється висновками про наявність процесуальних норм в фінансовому, земельному, трудовому праві. Отримує розповсюдження так званий «широкий» підхід. Прихильники такого розуміння процесуального права намагаються ототожнити «процес» і «процедуру» [10, с.39]. В.М. Горшенєв вважає, що процес має місце завжди, коли здійснюється правозастосовна діяльність по реалізації матеріально-правових приписів будь-яких галузей права [3, с.59]. Відповідно до визначення, яке дається у юридичній енциклопедії процес у праві – це визначена законом процедура застосування матеріальних правових норм. У вузькому значенні – встановлена законом процедура провадження у кримінальних, цивільних, господарських, адміністративних та ін. справах [16, с.187]. Процедура – порядок, наступність, послідовність у вчиненні відповідних дій для досягнення певного результату. Особливість правової процедури полягає у тому, що вона застосовується у сфері права. Процедура у правовому розумінні – це врегульований законом, іншими нормативно-правовими актами порядок, який складається з послідовних дій і спрямований на досягнення правового результату [16, с.185-186]. Ми бачимо, що термін «процедура» є набагато ширшим. А перенесення терміна «процес», з його традиційним змістом, в сферу процедурних явищ може призвести лише до його не достатньо глибокого пізнання та втрати суттєвих специфічних особливостей цього поняття. Тому необхідно зберегти традиційне визначення процесу, а досліджувану нами категорію іменувати – «процесуальне право».

Генезис сучасного процесуального права вказує на об'єктивну необхідність уніфікації правової моделі міжгалузевих інститутів, які є загальними для процесуальних галузей права. Такими слід назвати наступні види судочинства: цивільне, господарське, кримінальне, адміністративне, а також конституційне. Суттєво, що всі різновиди процесу є взаємно перехідними та обумовленими пов'язаністю норм матеріального права між собою. Зокрема, такий комплексний інститут, як конституційний лад може бути захищений у нормах конституційного і кримінального процесів. У свою чергу, спір про компетенцію органів державної влади з адміністративного процесу може перейти до конституційного процесу, а спір про

права, є запровадження можливості доглядних відносин при вирішенні кримінально-правових конфліктів [14, с.353]. Дійсно, судочинство у будь-якій формі є способом вирішення соціальних конфліктів, і розуміючи злочин як конфлікт кримінально-правового характеру, важко знайти суттєві розбіжності між, наприклад, кримінально-правовими і цивільно-правовими конфліктами. Тому прагнення до скорочення та спрощення процедур судового розгляду на сьогодні можна розглядати як чітко виражену тенденцію у сфері процесуального права. Саме застосування інституту угод надає можливість досягти кінцевої мети правосуддя (вирішення конфліктної ситуації) з мінімальними затратами часових ресурсів.

Стадійність – одна з базових ознак, що характеризують процедуру розвитку процесуальних правовідносин. Процесуальна стадія – це відносно самостійна частина процесу, яка характеризується притаманними їй особливостями і разом з тим служить досягненню цілей і вирішенню загальних завдань провадження [7, с.23]. Зміст і кількість стадій процесуального права визначаються конкретним видом юридичної справи. Проаналізувавши КАС України, слід виділяти наступні стадії адміністративного провадження: стадія звернення до адміністративного суду та відкриття провадження в адміністративній справі; підготовче провадження; судовий розгляд справи; апеляційне провадження; касаційне провадження; перегляд судових рішень Верховним Судом України; провадження за нововиявленими обставинами; виконання судових рішень; відновлення втраченого судового провадження в адміністративній справі.

ЗУ «Про Конституційний Суд України» визначає процедуру провадження у справах в Конституційному Суді: порядок відкриття провадження у справі; утворення у складі Конституційного Суду колегії суддів та їх повноваження; порядок проведення його чергових і пленарних засідань. За результатами розгляду справ Конституційний Суд приймає рішення, яке є обов'язковим для виконання. Стаття 68 цього Закону проголошує, що Конституційний Суд відкриває нове провадження у справі при виявленні нових обставин, які не були предметом його розгляду, але існували на час розгляду і прийняття рішення або дачі висновку в справі [12, с.26].

У результаті вивчення й аналізу ГПК України можемо назвати такі стадії господарського процесу, як: порушення провадження у справі та підготовка матеріалів до розгляду у першій інстанції; вирішення господарських справ у першій інстанції; перегляд судових рішень в апеляційному порядку; перегляд судових рішень у касаційному порядку; перегляд судових рішень Верховним Судом України; перегляд рішення, ухвали, постанови господарського суду за нововиявленими обставинами; виконання рішення, ухвали, постанови. У процесі цивільного провадження також виділяють такі стадії як: пред'явлення позову та відкриття провадження у справі; провадження у справі до судового розгляду; судовий розгляд; апеляційне провадження; касаційне провадження; перегляд судових рішень Верховним Судом України; провадження у зв'язку з нововиявленими обставинами; виконання судових рішень. Особливість правосуддя з кримінальних справ полягає в тому, що розгляду й вирішенню справ судом передують, як правило, діяльність органів досудового слідства й дізнання. Відправлення його без такої досудової діяльності в більшості випадків було б неможливо.

Отже, можемо підсумувати, що всі види процесуального права мають майже однакові стадії. Відмінності пояснюються тим, що вони все ж мають певну спрямованість. І це зрозуміло, оскільки в іншому випадку не було б самої потреби в диференціації процесу. Саме тому кримінальний процес має характерну тільки для нього відмінність – стадію досудового розслідування. Усі види процесуального права включають стадії оскарження судових рішень. Тому для однозначного розуміння й уникнення плутанини під час правозастосування необхідно розробити єдиний порядок і строки оскарження цих рішень.

Наступним критерієм єдності процесу є докази та їх властивості. Перш за все з'ясуємо, що розуміють під доказами в різних сферах процесуальної діяльності. Аналізуючи кодифіковані нормативні акти всіх галузей процесуального права можемо зробити висновок, що ними визнаються будь-які фактичні дані, за допомогою яких можуть бути встановлені обставини, що мають значення для вирішення справи. Єдність процесу підтверджує ще й те положення, що докази в будь-якому провадженні повинні відповідати таким властивостям, як належність, допустимість, достовірність і достатність. Належними є докази, які містять інформацію щодо предмета доказування [15, с.32]. В іншому випадку суд не може посилається на них. Допустимість полягає у тому, що докази, одержані з порушенням закону, при вирішенні справи судом не беруться до уваги [5, с.48]. Обставини, які за законом мають бути підтверджені певними засобами доказування, не можуть установлюватися ніякими іншими способами. Достовірність доказів означає правильність відображення в них фактів об'єктивної дійсності, яка є предметом дослідження. Достатнім слід визнавати такий обсяг доказів, який дозволяє прийняти правильне, законне і обґрунтоване рішення, проміжне або кінцеве [7, с.190].

Процес доказування тлумачиться як різновид процесу пізнання та у будь-якому процесі складається з таких елементів, як збирання, перевірка й оцінка доказів. Так, порядок збирання доказів у порядку адміністративного провадження закріплює ст. 73 КАС України: «Особи, які беруть участь у справі та

відшкодування матеріальної шкоди – в руслі цивільного процесу з кримінального. Разом з тим варто наголосити, що основою розмежування судових процесів є їх предмет та метод. Предмет правового регулювання – це та сфера суспільних відносин, яку регулює право. Юридична своєрідність процесуального права як галузі права полягає у тому, що її притаманні особливі методи правового регулювання. Останні визначаються способами правового впливу суду на суспільні відносини, способи встановлення правових зв'язків із суб'єктами судових правовідносин [2, с.79]. Основними методами процесуального права є імперативний і диспозитивний. Суспільна значущість злочину та суворість наслідків, що настають для правопорушника, зобов'язують державу обмежувати диспозитивність у сфері кримінального провадження на користь потреби встановлення дійсної картини події злочину.

Виникає необхідність виявити спільні ознаки цих галузей процесуального права. Вважаємо, що ними є: суд, як єдиний орган правосуддя; завдання процесуальної діяльності; процесуальні стадії; докази та їх властивості; процес доказування; процесуальні акти, якими вирішується справа по суті і засади процесу.

Методом реалізації судової влади є правосуддя, відправлення якого – виняткова компетенція суду. Правосуддя – особливий процесуальний порядок, чітко регламентований законом, який встановлює процедуру діяльності суду щодо розгляду й вирішення конкретних справ, рішення з яких вправі приймати тільки суд. Здійснення функцій правосуддя стосовно різних галузей права неминує призводити до певного універсалізму в роботі суду. Судову систему України становлять суди загальної юрисдикції та Конституційний Суд України. Останній є єдиним органом конституційної юрисдикції в Україні, який вирішує питання про відповідність законів та інших правових актів Конституції України і дає їх офіційне тлумачення. Специфіка його діяльності полягає в тому, що він не здійснює правосуддя в повному розумінні цього слова, оскільки вирішує не спори, а питання про відповідність (конституційність) законів Конституції України. Звідси випливає і основна мета діяльності Конституційного Суду України – гарантування верховенства Конституції на всій території держави.

О. Шило та Л. Лобойко зазначають, що основою формування судового права як інтегральної галузі юридичних знань є судовий захист. Більшість галузевих кодифікованих законодавчих актів закріпили право кожного на судовий захист, який є різновидом державного захисту прав і свобод людини. Втім, посідаючи особливе місце в механізмі правозахисту, суд є єдиним органом держави, юрисдикція якого поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі. Право на судовий захист має міжгалузевий характер та є проявом дії основоположного принципу права – верховенства права, а саме таких його аспектів, як пріоритетність та забезпеченість прав і свобод людини і громадянина та захист їх судом, який відповідає стандарту незалежності та неупередженості і створений на підставі закону [9, с.61]. З такою позицією важко не погодитись.

Проаналізувавши законодавство всіх галузей процесуального права, можемо зробити висновок, що завдання процесуальної діяльності полягають у тому, щоб всебічно дослідити обставини й установити об'єктивну істину у справі; захистити права й законні інтереси осіб, які приймають у ній участь (ст. 2 КПК, ст. 1 ЦПК, ст. 2 КАС, ст. 1 ГПК) [8, с.5; 15, с.7; 5, с.7; 4 с.7]. Основним кінцевим завданням будь-якого процесу пізнання є отримання знань, максимально наближених до об'єктивної реальності, інакше кажучи – отримання істини. Поряд з цим узагальнення підходів різних правових систем щодо питання досягнення істини в процесуальному праві дає можливість виокремити дві найбільш загальні концептуальні теорії: теорію об'єктивної істини та теорію істини формальної. Покажемо є те, що доволі часто ці протилежні по своїй суті підходи знаходять органічне поєднання в межах законодавства однієї держави. Теорія об'єктивної істини у кримінальному процесі України знайшла своє втілення у законодавчій вимозі, відповідно до якої прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий зобов'язані всебічно, повно і неупереджено дослідити обставини кримінального провадження, виявити як ті обставини, що викривають, так і ті, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, а також обставини, що пом'якшують чи обтяжують його покарання, надати їм належну правову оцінку (ч. 2 ст. 9 КПК), а суд, у свою чергу, має винести рішення за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується знову ж таки на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження (ч. 1 ст. 94 КПК) [8, с.10; 56]. Цивільне процесуальне законодавство також націлює суд на всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин справи (ч. 4 ст. 10, ч. 2 ст. 160, ч. 1 ст. 212 ЦПК) [15, с.10; 77; 98].

У свою чергу, теорія формальної істини виходить із того, що законність рішення забезпечується відповідністю висновків суду формальним умовам, хоча при цьому самі висновки можуть і не повною мірою відповідати об'єктивній дійсності. Доволі яскраве вираження застосування теорії формальної істини проглядається в інституті процесуальних угод, який властивий цивільному процесу. Але з прийняттям КПК 2012 р. в Україні він зайняв доволі міцні позиції у сфері кримінального судочинства (угода про визнання винуватості та угода про примирення). І. Ю. Тітко справедливо зазначає, що яскравою демонстрацією проникнення приватноправових елементів у сферу публічного, у тому числі кримінального процесуального

переконливості; безпосередність дослідження показань, речей і документів; забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності; диспозитивність; гласність і відкритість судового провадження та його повне фіксування технічними засобами; розумність строків; мова, якою здійснюється провадження.

Зміст галузевих засад має бути розкрито у відповідних актах галузевого законодавства. Наприклад, засада забезпечення права на захист; публічність; презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини; свобода від самовикриття та право та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї діють виключно у процесі кримінальному. Тому можна стверджувати, що загальноправові й міжгалузеві засади єдині для всіх видів процесуального права. Звісно, кожен процес має свою специфіку, яка відображається в галузевих засадах.

Крім того, всі види процесу передбачають можливість застосування заходів процесуального примусу, які тією чи іншою мірою обмежують права людини але є необхідними та застосовуються лише у виключних випадках. Звісно їх види відрізняються та залежать від сфери правосуддя. Однак існує і багато спільних рис. Вони застосовуються судом до осіб, які можуть перешкоджати провадженню у справі, продовжувати здійснювати протиправну діяльність або іншим способом негативно впливати на діяльність суду з відправлення правосуддя.

Викладене вище, на наш погляд, надає можливість підсумувати, що, незважаючи на наявність відмінних рис різних галузей процесуального права, єдність їх правової природи є очевидною. Можна дійти висновку про необхідність уніфікації правової моделі міжгалузевих інститутів, які є загальними для процесуальних галузей права. Така уніфікація є теоретично можливою на рівні одного законодавчого акта, що унеможливить необхідність неодноразового повторення одних і тих самих положень у галузевих законах. Проте концепція процесуального права аж ніяк не заперечує самостійного характеру кожної процесуальної галузі, а відтак – уніфікований підхід до врегулювання однорідних відносин можливо застосовувати і на рівні окремих галузевих законів.

Раніше вже були здійснені спроби об'єднати норми процесуального права у окремому нормативному акті. Приміром, М. Катеринчук, М.І. Хандурін розробили проект Великого судового кодексу України (реєстраційний № 3338 від 17 вересня 2003 р.) [13]. Вивчаючи цей законопроект, бачимо, що автори з певними змінами й доповненнями об'єднали в один документ Закон України «Про судоустрій та статус суддів», ЦПК, ГПК, КАС та КПК України, тобто створили збірку даних нормативних актів. Позиція цих науковців нам вбачається хибною. Єдність процесу в першу чергу означає спільність, однаковість певних умов, вимог, які ставляться до діяльності всіх видів процесу.

У 2006 р. Президент своїм Указом схвалив Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів. Дана концепція відіграє методологічну роль і щодо визначення шляхів уніфікації процесуальних галузей права, оскільки в її розділі 4 «Судочинство» йдеться про потребу уніфікації процедур судового розгляду (п. 4); запровадження однакових засад процедури перегляду судових рішень незалежно від виду судочинства (п. 5) [1].

У 2015 р. Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про забезпечення права на справедливий суд», де на відміну від розглянутого вище проекту Великого судового кодексу, пропонується не об'єднувати різні закони, а внести зміни до відповідних чинних законодавчих актів щодо врегулювання однорідних суспільних відносин у сфері судочинства з метою ефективного забезпечення права громадян на справедливий суд [11].

Правильним було б розробити і прийняття єдиний законопроект «Основи юридичного процесу», де чітко визначити: систему загальних для всіх видів процесу засад у виді трирівневої структури, яка охоплює загальноправові, міжгалузеві й галузеві засади; загальні завдання, що ставляться перед кримінальним, цивільним, господарським, адміністративним та конституційним процесами; поняття доказів та їх властивості; визначення процесу доказування та його складових елементів; особливості процесуальної форми (стадії, строки); загальні правила та підстави застосування заходів процесуального примусу; спільні вимоги, які ставляться до актів правосуддя, що вирішують справи по суті (порядок та строки їх оскарження). Цей закон повинен стати комплексним правовим актом, що містить найзагальніші принципові норми, які будуть конкретизовані й розвинені в галузевому законодавстві, їх ухвалення сприятиме узгодженості й уніфікованості взаємопроникаючих норм та інститутів, без порушення при цьому спеціалізації процесуальних процедур.

References:

1. *Vysnovok Holovnoho naukovo-ekspertnoho upravlinnia Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 23 zhovtnia 2003 r. na projekt Velykoho sudovoho kodeksu Ukrainy* [The conclusion of the Main Scientific-Expert Department of the Verkhovna Rada of Ukraine from October 23 2003, on the draft of Great judicial code of

обґрунтовано вважають, що надання потрібних доказів стане згодом неможливим або ускладненим, мають право просити суд забезпечити ці докази. Забезпечення доказів може здійснюватись також за заявою заінтересованої особи до відкриття провадження у справі» [5, с.49]. А його ст. 74 вказує: «Суд забезпечує докази допитом свідків, призначенням експертизи, витребуванням та оглядом письмових або речових доказів, у тому числі за місцем їх знаходження» [5, с.49]. Перевірка доказів у порядку господарського провадження провадиться шляхом витребування додаткових доказів, якщо подані сторонами є недостатніми, шляхом проведення додаткової або повторної експертизи та ін. [4, с.26]. У всіх галузях процесуального права суд оцінює докази, які є у справі, за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на їх всебічному, повному та об'єктивному дослідженні. Ніякі докази не мають для суду наперед встановленої сили. Суд оцінює належність, допустимість, достовірність кожного доказу окремо, а також достатність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності.

Крім цього для кожного виду процесу характерним є необхідність встановлення предмета доказування – специфічна категорія, яка окреслює коло фактів, що підлягають з'ясуванню для вирішення справи по суті. Він конкретизується відповідно до певного виду процесу, що зумовлюється його особливостями й відмінностями.

Ми бачимо, що процес доказування у всіх видах процесу складається з однакових елементів. Проте існують і певні відмінності. У кримінальному процесі в силу презумпції невинуватості обов'язок доказування покладається на органи дізнання, досудового слідства, прокурора й суд. І це не дивно, бо кримінальний процес є галуззю публічною, де існує найбільша загроза порушення або обмеження прав людини. В адміністративному, господарському та цивільному процесах кожна сторона повинна довести обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог і заперечень.

При відправленні правосуддя суд звершує багато різних за своїм змістом і юридичною природою процесуальних дій. Судження і волевиявлення суду з певних питань мають владний характер і втілюються у відповідну процесуальну форму – у форму судових рішень. Під ними слід розуміти правозастосовні акти суду, судді, слідчого судді або суду присяжних, в яких за результатами розгляду в судовому засіданні вирішується справа по суті або інші питання, що виникають у ході здійснення певного виду провадження. До таких актів належать вирок, ухвала, постанова й рішення. Саме в цих процесуальних актах судом дається від імені держави правова і моральна оцінка суспільно небезпечним діям.

Зрозуміло, що в залежності від галузі процесуального права існують відмінності рішень, що приймаються судом. Так, у процесі провадження у справі господарський суд приймає низку процесуальних документів, різних за своїм змістом і значенням. Ті, які вирішують окремі процесуальні питання й пов'язані з провадженням, називають ухвалами; інші, які вирішують справу по суті й містять відповіді на заявлені сторонами вимоги – рішеннями суду. Це стосується й провадження в цивільних справах. Згідно зі ст.158 КАС України, «судове рішення, яким суд вирішує спір по суті, викладається у формі постанови. Судове рішення, яким суд зупиняє чи закриває провадження у справі, залишає позовну заяву без розгляду або приймає рішення щодо інших процесуальних дій, клопотань, вислається у формі ухвали» [5, с.89-90].

Будь-яке судове рішення повинно бути законним, обґрунтованим та вмотивованим. Законним є рішення, ухвалене судом відповідно до норм матеріального права при дотриманні норм процесуального права. Обґрунтованим є рішення, ухвалене судом на підставі повно і всебічно з'ясованих обставин у справі, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні. Вмотивованим є рішення, в якому наведені належні і достатні мотиви та підстави його ухвалення [7, с.562-563]. Тому правильним було б зазначити, що такі властивості притаманні всім актам правосуддя, якими вирішується справа по суті в процесі кримінального, адміністративного, господарського, цивільного або конституційного провадження.

Не можна вести мову про єдність процесу, не розглянувши засади, які його об'єднують. Це впливає з того, що засади – це найзагальніші вихідні положення, які мають фундаментальне значення для процесу, визначають його спрямованість, побудову в цілому, форму і зміст його стадій та інститутів. Єдність процесу яскраво відбивається в процесі їх класифікації. Найбільш прийнятною є класифікація засад будь-якого провадження залежно від їх поширюваності стосовно галузей права на загальноправові, загальнопроцесуальні та галузеві [7, с.63]. Загальноправові засади закріплені в Конституції України та відображені в галузевому законодавстві. Їх дія поширюється на всі галузі права. До них належать: верховенство права; законність; повага до людської гідності; забезпечення права на свободу та особисту недоторканність; недоторканність житла чи іншого володіння особи; таємниця спілкування; невтручання у приватне життя; недоторканність права власності; доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень.

До загальнопроцесуальних (або міжгалузевих) доцільно віднести ті засади, що діють у декількох галузях процесуального права та закріплюють фундаментальні положення становища особи, забезпечують законність і ефективність процесуальних процедур. До них можна віднести: рівність перед законом і судом; змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх

Ukraine] Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=3338&skl=5 (In Ukrainian)

2. Hluschenko S. (2015) *Yednist' sudovoi iurydyktsii: prodovzhennia dyskusii u doktrynal'ni ploschyni* [Unity of Court Jurisdiction: Continuous Discussion in Doctrinal Field]. *Pravo Ukrainy* [Law of Ukraine], 2015, №3, pp. 78-85 (In Ukrainian)

3. Horshen'ov, V.M. (1985) *Teoriya iurydycheskoho protsesa* [Theory of Legal Process]. Kharkiv: Vyscha shkola, 1985, 191 p. (In Russian)

4. *Hospodars'kyj protsesual'nyj kodeks Ukrainy* [Commercial Procedure Code of Ukraine]. (1991, November 06). Kharkov: Pravo, 2015, 100 p. (In Ukrainian)

5. *Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy* [Administrative Court Proceeding Code of Ukraine]. (2005, July 06). Kharkiv: Pravo, 2015, 190 p. (In Ukrainian)

6. *Kontsepsiia vdoskonalennia sudivnytstva dlia utverdzhennia spravedlyvoho sudu v Ukraini vidpovidno do ievropejs'kykh standartiv, skhvalena Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 10 travnia 2006 r. № 361/2006* [On the Concept of improving the judicial system in order to ensure fair trial in Ukraine in line with the European standards: The Order of the President of Ukraine as of May 10, 2006 № 361/2006]. (2006, May 10) *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy* [Official Bulletin of Ukraine], № 19, p. 1376 (In Ukrainian)

7. *Kryminalnyi protses: pidruchnyk* (2013) [Criminal procedure] / Yu.M. Hroshevyj, V.Ya. Tatsij, A.R.Tumanians ta in.; za red. V.Ya Tatsiia, Yu.M. Hroshevoho, O.V. Kaplinoi, O. H. Shylo. Kharkiv: Pravo, 2013, 824 p. (In Ukrainian)

8. *Kryminal'nyj protsesual'nyj kodeks Ukrainy* [The Criminal Procedure Code of Ukraine]. (2012, April 13) / Kharkiv: Pravo, 2016, 368 p. (In Ukrainian)

9. Loboiko L., Shylo O. (2015) *Kontsepsiia sudovoho prava u konteksti sudovoho zakhystu prav i svobod* [Judicial Law Concept in the Context of Judicial Protection of Human Rights and Freedoms]. *Pravo Ukrainy* [Law of Ukraine], 2015, №3, pp. 60-69 (In Ukrainian)

10. Luk'ianova, E. H. (2003) *Teoriya protsessual'noho prava* [Theory of procedural law]. Moscow: Norma, 2003, 240 p. (In Russian)

11. *Zakon Ukrainy Pro zabezpechennia prava na spravedlyvyj sud vid 12.02.2015 № 192-VIII* [Law of Ukraine on the right to a fair trial from February 12 2015, № 192-VIII] (2015, February 12). Kharkiv: Pravo, 2015, 152 p. (In Ukrainian)

12. *Zakon Ukrainy Pro Konstytutsijnyj Sud Ukrainy vid 16.10.1996 № 422-96-VR* [Law of Ukraine on the Constitutional Court of Ukraine from October 16 1996, № 422-96-VR] (1996, October 16). Kharkiv: Pravo, 2015, 44 p. (In Ukrainian)

13. *Proekt Velykoho sudovoho kodeksu Ukrainy (reiestratsijnyj № 3338 vid 17 veresnia 2003 r.)* [The draft of Great judicial code of Ukraine] Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=3338&skl=5 (In Ukrainian)

14. Titko, I. A. (2015) *Normatyvne zabezpechennia ta praktyka realizatsii pryvatnoho interesu v kryminal'nomu protsesi Ukrainy* [Regulatory support and practice of realization of private interest in the criminal procedure of Ukraine] / Kharkiv: Pravo, 2015, 448 p. (In Ukrainian)

15. *Tsyvil'nyj protsesual'nyj kodeks Ukrainy* [The Civil Procedure Code of Ukraine]. (2004, March 18) / Kharkiv: Pravo, 2016, 210 p. (In Ukrainian)

16. *Yurydychna entsyklopediia* (2003) [Legal encyclopedia] (Vols. 5) / Kyiv: Ukrain's'ka entsyklopediia M. P. Bazhana, 2003, 733 p. (In Ukrainian)

Проблемы и перспективы развития процессуального права в Украине

Беспалько Инна, e-mail: bespalkoinna@ukr.net

Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина

Аннотация: Современное состояние отраслевых процессуальных наук позволяет ввести формулировку теории процедурного права, его основных принципов, институтов, единый терминологический аппарат. В статье определены основы процедуры как комплексной структуры. Понятие, значение структурных элементов процедуры, а также их взаимодействие рассмотрено в исследовании.

Ключевые слова: процессуальное право; суд; задачи процесса; стадии; доказательства и их свойства; процесс доказывания; принципы процесса.

European Reforms Bulletin 2016

scientific peer-reviewed journal

No. 1

Founded and edited by Centre for European Reforms Studies, a.s.b.l. Grand Duchy of Luxembourg (Registre de commerce et des sociétés, Luxembourg, F 10.340, siège social: L-1541 Luxembourg, 36, boulevard de la Fraternité).

Tel.: +352661261668

e-mail: bulletin@email.lu

http://cers.eu.pn/bulletin.html

Editorial board: Yeskov S. (D.Sc., Assoc. Prof., Luxembourg, editor-in-chief), Zaiets O. (PhD, Assoc. Prof., Luxembourg, deputy editor), Dymarskii Ia. (D.Sc., Prof., Russian Federation), Kaluzhnyi R. (D.Sc., Prof., Ukraine), Karchevskiy N. (D.Sc., Prof., Ukraine), Korystin O. (D.Sc., Prof., Ukraine), Kretova A. (PhD, Russian Federation), Nedodaieva N. (D.Sc., Prof., Israel), Rozovskiy B. (D.Sc., Prof., Ukraine), Zablodska I. (D.Sc., Prof., Ukraine).

European Reforms Bulletin is an international, multilingual (English, Ukrainian, Russian), scholarly, peer-reviewed journal, which aims to publish the highest quality research material, both practical and theoretical, and appeal to a wide audience. It is an official bulletin of the Centre for European Reforms Studies and is published 4 times a year (quarterly). It includes articles related to legal and economic issues of reforms in European Union and Europe-oriented countries, including efficiency and experience of these reforms, comparative studies on all disciplines of law, cross-disciplinary legal and economic studies, and also educational issues. It welcomes manuscripts from all over the world, in particular from countries which made European choice recently. It accepts articles from professional academics, researchers, experts, practitioners and PhD students.

Responsibility for the accuracy of bibliographic citations, quotations, data, facts, private names, enterprises, organizations, institutions and government bodies titles, geographical locations etc. lies entirely with authors. All the articles are published in author's edition. Authors must accept full responsibility for the factual accuracy of the data presented and should obtain any authorization necessary for publication. The editorial board and the Centre for European Reforms Studies do not always share the views and thoughts expressed in the articles.

The editorial board reserves the right to refuse any material for publication and advises that authors should retain copies of submitted manuscripts and correspondence as material cannot be returned. Final decision about acceptance or rejection rests with the editor-in-chief and editorial board. By submitting an article for publication author declares that the submitted work is original and not being considered elsewhere for publication and has not been published before.

Recommended for publication by the Centre for European Reforms Studies (protocol of the general meeting No. 5 01.03.2016)

Table of contents

Bespalko I. Problems and prospects of procedural law development in Ukraine	2
Bondarenko E.V. International legal analysis of the prosecutorial supervision over operational investigative activities	8
Dubyna V. On the international experience in countering organized crime and activities of the "thieves-in-law"	14
Ignatyuk O.V. The concept, essence and value of covert investigative (detective) actions in criminal proceedings	20
Kaliuzhnyi R.A. Provision of legal incentives: the concept and the content of the category	24
Knaub O. Phylogenetic principles of neuromarketing	33
Kozachenko O.I. Organisational principles of the secret agents using by law enforcement authorities in European Union	39
Lepekha O. Operatively-search conditionality of criminal responsibility strengthening for the payment card related crimes in Ukraine	43
Pavlenko S.O. Parliamentary immunity as a factor of political corruption: national legislation and European practices, proposals for improving	49
Popova I.A., Zablodska D.V. Evaluation of interregional cooperation indexes in Ukraine	53
Sevruk V.G. Definition and classification of the ethnic crime in Ukraine	64
Zaiets O.M. Application software IBM I2 Analyst's Notebook in law enforcement in Ukraine for pretrial investigation of criminal offenses	69